

ULV I SKANDINAVIA VINTEREN 2008-2009

- FORELØPIG STATUSRAPPORT

Bakgrunn

Ulv i Sverige og Norge tilhører en felles sør-skandinavisk bestand med utbredelse på tvers av riksgrensen. Bestandsregistreringene av ulv skjer derfor i nært samarbeid på tvers av landegrensene. Årlig bestandstelling foregår primært vinterstid i perioden 1. oktober – 28. februar. Disse årlige bestandstellingene er i hovedsak basert på sporinger på snø, kombinert med radiotelemetri og DNA-analyser etter metoder som er beskrevet i våre trykte årsrapporter, jfr. vår siste: "Ulv i Skandinavia – Statusrapport for vinteren 2007-2008" (Wabakken m.fl. 2008, Oppdragsrapport 6, Høgskolen i Hedmark). Tidligere årsrapporter er tilgjengelige på hjemmesidene til følgende involverte parter: Høgskolen i Hedmark (<http://www.hihm.no>), Viltskadecenter (<http://www.viltskadecenter.se>), SKANDULV - Det skandinaviske ulveforskningsprosjektet (<http://www.nina.no>) og Direktoratet for naturforvaltning - DN (<http://www.roviltportalen.no>).

Bestandsovervåkingen av stasjonære ulver i Norge koordineres og kvalitetssikres av Høgskolen i Hedmark v/Petter Wabakken og Thomas H. Strømseth, mens ikke-stasjonære dyr registreres av Statens naturoppsyn (SNO). Ulvregistreringene er en del av det nasjonale overvåkingsprogrammet for store rovdyr i Norge ved Norsk institutt for naturforskning (NINA). I Sverige er det de enkelte länsstyrelsene som har ansvaret for registrering av ulv. Koordinering og kvalitetssikring av ulvregistreringene på nasjonalt nivå i Sverige blir gjort av Viltskadecenter v/Åke Aronson og Linn Svensson.

Rapportens innhold er å betrakte som foreløpig da endelige resultater fra DNA-analyser av vinterens innsamlede prøver først vil foreligge etter sommeren.

Bestandsstatus

Familiegrupper

Vinteren 2008-2009 (oktober-februar) ble det totalt registrert 27 familiegrupper (flokker) av ulv i Sverige og Norge. Tre av disse flokkene hadde tilhold kun i Norge (Osdalen, Julussa, Kynna), to hadde revir på tvers av riksgrensen (Gräsmark, Dals Ed-Halden), mens de resterende 22 flokkene hadde tilhold bare i Sverige (Tabell 1, Figur 1). I stikkords form er det følgende å bemerke om de enkelte familiegruppene i respektive fylke / län (i parentes). Løpenummer er i samsvar med Figur 1:

1. Osdalen, Norge (Hedmark)

Norsk familiegruppe på 5-6 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
GPS-merket ulv og yngling dokumentert i 2009.
(Revirmarkerende par vinteren 2007-2008)

2. Julussa, Norge (Hedmark)

Norsk familiegruppe på 5-6 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
GPS-merket ulvetispe, men *ikke* yngling i 2009. Partneren – en finsk-russisk hannulv – rakk trolig ikke å parre tisper før den brått forsvant.
(Familiegruppe også vinteren 2007-2008)

3. Kynna, Norge (Hedmark)

Norsk familiegruppe på 7 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
(Revirmarkerende par vinteren 2007-2008)

4. Gräsmark, Sverige/Norge (Värmland/Hedmark)

Svensk-norsk familiegruppe på 4-6 ulver vinteren 2008-2009. Usikkert om yngling i 2008.
(Familiegruppe også vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

5. Dals Ed-Halden, Sverige/Norge (V Götaland/Østfold)

Svensk-norsk familiegruppe på 4-5 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
(Revirmarkerende par vinteren 2007-2008)

6. Skrälldalen, Sverige (Gävleborg/Jämtland)

Svensk familiegruppe på 4 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
(Familiegruppe også vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

7. Galven, Sverige (Gävleborg)

Svensk familiegruppe på 7-8 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
GPS-merket ulv og yngling dokumentert i 2009.
(Nytt revirmarkerende par vinteren 2007-2008)

8. Fulufjellet, Sverige (Dalarna)

Svensk familiegruppe på 6 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
GPS-merket ulv og yngling dokumentert i 2009.
(Nytt revirmarkerende par vinteren 2007-2008)

9. Siljansringen, Sverige (Dalarna)

Svensk familiegruppe på 6 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
(Familiegruppe også vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

10. Amungen, Sverige (Gävleborg/Dalarna)

Svensk familiegroupe på 5 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
(Familiegroupe også vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

11. Ockelbo, Sverige (Gävleborg)

Svensk familiegroupe på 6 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
(Nytt revirmarkerende par vinteren 2007-2008)

12. Långsjön, Sverige (Dalarna)

Svensk familiegroupe på 3-4 ulver vinteren 2008-2009. *Ikke* yngling i 2008.
(Familiegroupe også vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

13. Görsjön, Sverige (Dalarna)

Svensk familiegroupe på 6 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
(Familiegroupe også vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

14. Sången, Sverige (Dalarna)

Svensk familiegroupe på 8 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
(Nytt revirmarkerende par vinteren 2007-2008)

15. Nyskoga, Sverige (Värmland)

Svensk familiegroupe på 7 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
(Familiegroupe også vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

16. Korsån, Sverige (Dalarna/Gävleborg)

Svensk familiegroupe på 3-4 ulver vinteren 2008-2009. Mislykket yngling i 2008.
(Familiegroupe også vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

17. Äppelbo, Sverige (Dalarna)

Svensk familiegroupe på 6 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
(Nytt revirmarkerende par vinteren 2007-2008)

18. Acksjön, Sverige (Värmland)

Svensk familiegroupe på 7 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
GPS-merket ulv og yngling dokumentert i 2009.
(Familiegroupe også vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

19. Aamäck, Sverige (Värmland/Dalarna)

Svensk familiegroupe på 5 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
GPS-merket ulv og yngling dokumentert i 2009.
(Revirmarkerende par vinteren 2007-2008)

20. Lövsjön, Sverige (Dalarna)

Svensk familiegroupe på 4-6 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
(Familiegroupe også vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

21. Ulriksberg, Sverige (Örebro/Dalarna/Värmland)

Svensk familiegroupe på 5 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
(Familiegroupe også vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

22. Klotten, Sverige (Örebro/Dalarna/Västmanland)

Svensk familiegruppe på 5-7 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
GPS-merket ulv og yngling dokumentert i 2009.
(Nytt revirmarkerende par vinteren 2007-2008)

23. Uttersberg, Sverige (Örebro/Västmanland)

Svensk familiegruppe på 4-5 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
GPS-merket ulv, men lite sannsynlig at ulv har ynglet der i 2009.
(Revirmarkerende par vinteren 2007-2008)

24. Loka, Sverige (Örebro/Värmland)

Svensk familiegruppe på 8 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
(Familiegruppe også vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

25. Hasselfors, Sverige (Örebro)

Svensk familiegruppe på 7 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
(Familiegruppe også vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

26. Kroppefjäll, Sverige (Västra Götaland)

Svensk familiegruppe på 4 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
(Revirmarkerende par vinteren 2007-2008)

27. Bredfjället, Sverige (Västra Götaland)

Svensk familiegruppe på 3-5 ulver vinteren 2008-2009. Yngling i 2008.
(Nytt revirmarkerende par vinteren 2007-2008)

Ynglinger 2008

Totalt ble det dokumentert 25 valpekull født i Skandinavia i 2008, hvorav tre i helnorske revir (Osdalen, Julussa, Kynna), ett i revir på tvers av riksgrensen (Dals Ed-Halden), mens de 21 resterende ble født i helsvenske revir (se nr. 6-11 og 13-27, over). Dessuten kan det ikke utelukkes at det ble født valper i ytterligere ett svensk/norsk revir (Gräsmark).

Ulvepar

I tillegg til familiegruppene ble det registrert 11 sikre revirmarkerende ulvepar i perioden oktober-februar 2008-2009 (Tabell 1, Figur 1). Ett av disse parene hadde tilhold i revir på tvers av riksgrensen (Juvberget), mens de resterende 10 hadde helsvensk tilhold. Om de enkelte ulveparene kan det i stikkords form bemerkes følgende (løpenummer er i samsvar med Figur 1):

28. Juvberget, Sverige/Norge (Värmland/Hedmark)

Svensk-norsk revirmarkerende par vinteren 2008-2009. Under GPS-merking vintrene 2006 og 2007 ble det konstatert at hannen i paret manglet synlige testikler, og var således steril. Det er uklart om denne hannen inngikk i vinterens par. DNA-analyser vil avklare dette før sluttrapport skrives i høst.
(Revirmarkerende par også vinteren 2007-2008. Ikke yngling i 2007)

29. Tenskog, Sverige (Gävleborg/Dalarna)

Svensk revirmarkerende par vinteren 2008-2009. *Ikke* yngling i 2008.
(Familiegruppe vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

30. Våmhus, Sverige (Dalarna)

Svensk revirmarkerende par vinteren 2008-2009. *Ikke* yngling i 2008.
(Revirmarkerende par også vinteren 2007-2008. Ikke yngling i 2007)

31. Tennådalen, Sverige (Dalarna)

Nytt svensk revirmarkerende par vinteren 2008-2009.

32. Halgån, Sverige (Värmland)

Svensk revirmarkerende par vinteren 2008-2009.
(Familiegruppe vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

33. Stöllet, Sverige (Värmland)

Nytt svensk revirmarkerende par vinteren 2008-2009.

34. Jangen, Sverige (Värmland)

Nytt svensk revirmarkerende par vinteren 2008-2009.
(Familiegruppe vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

35. Sandsjön, Sverige (Värmland)

Svensk revirmarkerende par vinteren 2008-2009. Tispa i paret ble 25. januar avlivet ved skadefelling, men ble erstattet av en ny innen utgangen av registreringsperioden.

Med andre ord var det 3 ulver i dette reviret denne vinteren.

(Revirmarkerende par også vinteren 2007-2008. Ikke yngling i 2007)

36. Bogen, Sverige (Värmland)

Nytt svensk revirmarkerende par vinteren 2008-2009.
(Usikkert revirmarkerende par vinteren 2007-2008. Ikke yngling i 2007)

37. Glaskogen, Sverige (Värmland)

Nytt svensk revirmarkerende par vinteren 2008-2009.

38. Herrestad, Sverige (Västra Götaland)

Nytt svensk revirmarkerende par vinteren 2008-2009.
Tispa i paret ble avlivet ved skadefelling i februar 2009.

Usikre ulvepar

I tillegg til de ovenfor nevnte revirmarkerende parene, ble det registrert fem usikre ulvepar vinteren 2008-2009 (Tabell 1, Figur 1). Av disse mulige parene ble ett påvist på tvers av riksgrensen (Rotna), mens de resterende fire hadde helsvenske revir. Enkelte par lot seg ikke klart atskille fra revirmarkerende ulver i tilgrensende revir. Her vil innsamlede DNA-prøver være avgjørende for framtidig endelig vurdering.

39. Rotna, Norge (Hedmark/Värmland)

Mulig nytt norsk-svensk revirmarkerende par vinteren 2008-2009 (0-2 ulver). DNA-analyser vil forhåpentligvis avklare dette før sluttrapport skrives i høst.
(Usikkert revirmarkerende par også vinteren 2007-2008)

40. Syslebäck, Sverige (Värmland)

Mulig nytt svensk revirmarkende par vinteren 2008-2009 (0-2 ulver).
(Enslig revirmarkerende ulv i området i slutten av vinteren 2007-2008)

41. Brattfors, Sverige (Värmland)

Mulig nytt svensk revirmarkerende par på senvinteren 2008-2009 (1-2 ulver).

42. Edsleskog, Sverige (Västra Götaland)

Usikkert svensk revirmarkerende par vinteren 2008-2009 (1-2 ulver).
(Familiegruppe vinteren 2007-2008. Yngling i 2007)

43. Dals Ed søndre, Sverige (Västra Götaland)

Usikkert svensk revirmarkerende par vinteren 2008-2009 (1-2 ulver).
(Usikker familiegruppe vinteren 2007-2008)

Andre stasjonære ulver

I tillegg til familiegrupper og par viser den foreløpige oversikten at det ble registrert syv andre revirmarkerende, stasjonære ulver i Skandinavia vinteren 2008-2009 (Tabell 2). Alle ble påvist i Sverige.

44. Haverö, Sverige (Gävleborg/Jämtland)

Svensk stasjonær ulv vinteren 2008-2009 (1 ulv).
(Enslig stasjonær også vinteren 2007-2008)

45. Voxna, Sverige (Gävleborg)

Svensk stasjonær ulv vinteren 2008-2009 (1 ulv).
(Familiegruppe vinteren 2007-2008. Yngling 2007)

46. Tansen, Sverige (Dalarna)

Svensk stasjonær ulv vinteren 2008-2009 (1 ulv).
(Enslig stasjonær også vinteren 2007-2008)

47. Fryksåsen, Sverige (Värmland)

Svensk stasjonær ulv vinteren 2008-2009 (1-2 ulver).

48. Roslagen, Sverige (Stockholm)

Enslig ulv avlivet ved skadefelling 23. november 2008 (1 ulv).

49. Kolmården, Sverige (Södermanland/Östergötaland)

Svensk stasjonær ulv vinteren 2008-2009 (1 ulv).

50. Töcksfors, Sverige (Värmland)

Svensk stasjonær ulv vinteren 2008-2009 (1 ulv).

Andre ulver

I tillegg til de beskrevne stasjonære ulver omfatter vinterens totale antall ulver også kategorien ”andre ulver”, som hovedsakelig består av *ikke*-stasjonære, unge ulver på vandring eller ulver med uavklart status pga. for lite sporing. Vinteren 2008-2009 ble det på sporsnø registrert sju slike ulver i Norge. Denne kategorien ulver er ikke lenger prioritert å registrere i Sverige og antall ulver i denne kategorien på svensk side bør derfor betraktes som et betydelig underestimert minimum (Tabell 2).

51. Anarjohka, Norge (Finnmark)

Enslig ulv sporet i Kautokeino kommune i Finnmark i januar og februar 2009, mulig stasjonær (1 ulv).

52. Gudbrandsdalen, Norge (Hedmark/Oppland)

Enslig ulv registrert i nordvestlige deler av Hedmark og nordre deler av Oppland vinteren 2008-2009 (1 ulv).

53. Østre Trysil, Norge (Hedmark)

Enslig ulv sporet øst for Innbygda i Trysil kommune i midten av november (1 ulv).

54. Løten, Norge (Hedmark)

Enslig ulv sporet i Løten kommune tidlig i desember 2008 (0-1 ulv).

55. Aurskog-Høland, Norge (Akershus)

Enslig ulv sporet ved Bjørkelangen i begynnelsen av desember 2008 (1 ulv).

56. Marker-Rømskog, Norge (Østfold)

Enslig ulv sporet i slutten av februar 2009 (0-1 ulv).

57. Birkenes/Audnedal, Norge (Aust-Agder/Vest-Agder)

Enslig ulv sporet i Aust og Vest-Agder i oktober, november og mars vinteren 2008-2009, mulig stasjonær (1 ulv).

Døde ulver

For vinterperioden oktober 2008 – april 2009 er det offisielt kjent 11 døde ulver i Skandinavia. Alle disse døde i Sverige (6 skadefelling, 1 nødverge, 1 trafikk, 1 alderdom, 1 drukning, 1 drept av annen ulv).

Totalbestanden

Vinterens antall ikke-stasjonære ulver er ikke talt opp eller på annen måte beregnet i Sverige. Uten disse ikke-stasjonære svenske ulvene, viser de foreløpige bestandstallene at det totalt var minimum 186-209 ulver i Skandinavia vinteren 2008-2009 (1. oktober- 28. februar, brutto), hvorav 24-26 i Norge, 10-15 med tilhold på tvers av riksgrensen og minimum 152-168 i Sverige (Tabell 2). Når 11 kjente døde ble fratrukket bruttotallet, var vinterens foreløpige nettotall minimum 175-198 ulver i Skandinavia før yngling i 2009.

Forventet antall ynglinger i 2009

Ut fra en samlet vurdering pr. 15. juni 2009 er totalt 25-30 ulvekull forventet født i Skandinavia i år. Med andre ord forventes en svak økning i antall ynglinger i Skandinavia sammenlignet med i fjor. Det vil ta tid å kartlegge alle årets ynglinger, da få voksne ulver for tiden er radiomerket (i kun åtte av årets potensielle ynglerevir i Skandinavia er ulv merket med fungerende GPS-halsband, to i Norge og seks i Sverige). Endelig antall ynglinger vil som vanlig bli kartlagt i sporsnøperioden påfølgende vinter.

Bestandsutvikling og konklusjoner

Den felles skandinaviske ulvestammen er fortsatt i vekst. Sammenlignet med våre tilsvarende foreløpige tall fra ett år tidligere økte totalbestanden av ulv i Skandinavia med gjennomsnittlig 25 % på ett år (fra vinteren 2007-2008 til årets vintersesong).

I norsk delbestand av skandinaviske ulver ble det i fjor vinter (2007-2008) påvist 8-15 dyr med helnorsk tilhold, 10-13 dyr med tilhold på tvers av riksgrensen og således totalt 18-28 ulver som berørte norske arealer. Sist vinter (2008-2009) var de tilsvarende tallene 24-26 helnorske ulver, 10-15 ulver med tilhold på tvers av riksgrensen og 34-41 ulver totalt (Tabell 2). Fra fjorårets til årets vintersesong tilsvarte dette mer enn en dobling av antall ulver med helnorsk tilhold (117%) og en vekst på gjennomsnittlig 9 % for ulver med tilhold på tvers av riksgrensen. Det totale antall ulver som berørte norske arealer økte i gjennomsnitt med 63% mellom de to vintersesongene.

Bestandsøkningen i Norge skyldtes i hovedsak at det for første gang på over 10 år ikke ble påvist yngling av ulv i Norge i 2007, mens ulvetisper ynglet i tre helnorske ulverevir i 2008.

Svensk delbestand viste også klar vekst. Etter vinteren 2007-2008 viste foreløpige tall at det totalt var 119-137 ulver i flokker og par med helsvensk tilhold, mens de tilsvarende tallene sist vinter (2008-2009) var 143-158 dyr (Tabell 2) og dermed en gjennomsnittlig bestandsvekst på 18 % på ett år for disse kategorier ulver i Sverige. Veksten i svensk delbestand av flokker og par var mindre enn mellom de to foregående vintersesongene (45%). Hovedårsak til denne forskjellen var færre registrerte revirmarkerende par vinteren 2008-2009.

Tabell 1. Antall familiegrupper og ulvepar totalt i Skandinavia angitt for de respektive land og for revir på tvers av riksgrensen vinteren 2008-2009. Antall valpekull i 2008 er også oppgitt.

Kategori ulv	Norge	Norge/Sverige	Sverige	Skandinavia
Familiegrupper	3	2	22	27
Ulvepar (min-max)	-	1-2	10-14	11-16
Valpekull i 2008	3	1-2	21	25-26

Tabell 2. Antall ulver i Skandinavia vinteren 2008-2009 fordelt på respektive land og familiegrupper, ulvepar og resterende ulver registrert. Oversikten bygger på opplysninger fra perioden 1. oktober – 28. februar. Bestandstallene er bruttotall, da 11 døde ulver fra vinterperioden ikke er fratrukket (se tekst).

Kategori ulv	Norge	Norge/Sverige	Sverige	Skandinavia
Familiegrupper	17-19	8-11	119-129	144-159
Ulvepar (og usikre par)	-	2-4	24-29	26-33
Andre stasjonære	-	-	7	7
Andre	7	-	2-3*	9-10*
Totalsum, brutto	24-26	10-15	152-168*	186-209*

* ufullstendig og foreløpig, spesielt da ulver i kategorien ”andre ulver” ikke er talt opp/beregnet i Sverige.

Med vennlig hilsen

Petter Wabakken

Høgskolen i Hedmark
Evenstad
Avdeling for Skog- og utmarksfag
N-2480 Koppang
Norge

Tlf: (+47) 97044518
eller: (+47) 62430880
Fax: (+47) 62430851
petter.wabakken@hihm.no

Thomas H. Strømseth

Høgskolen i Hedmark
Evenstad
Avdeling for Skog- og utmarksfag
N-2480 Koppang
Norge

Tlf: (+47) 95972050
eller: (+47) 62430872
Fax: (+47) 62430851
thomas.stromseth@hihm.no

Åke Aronson

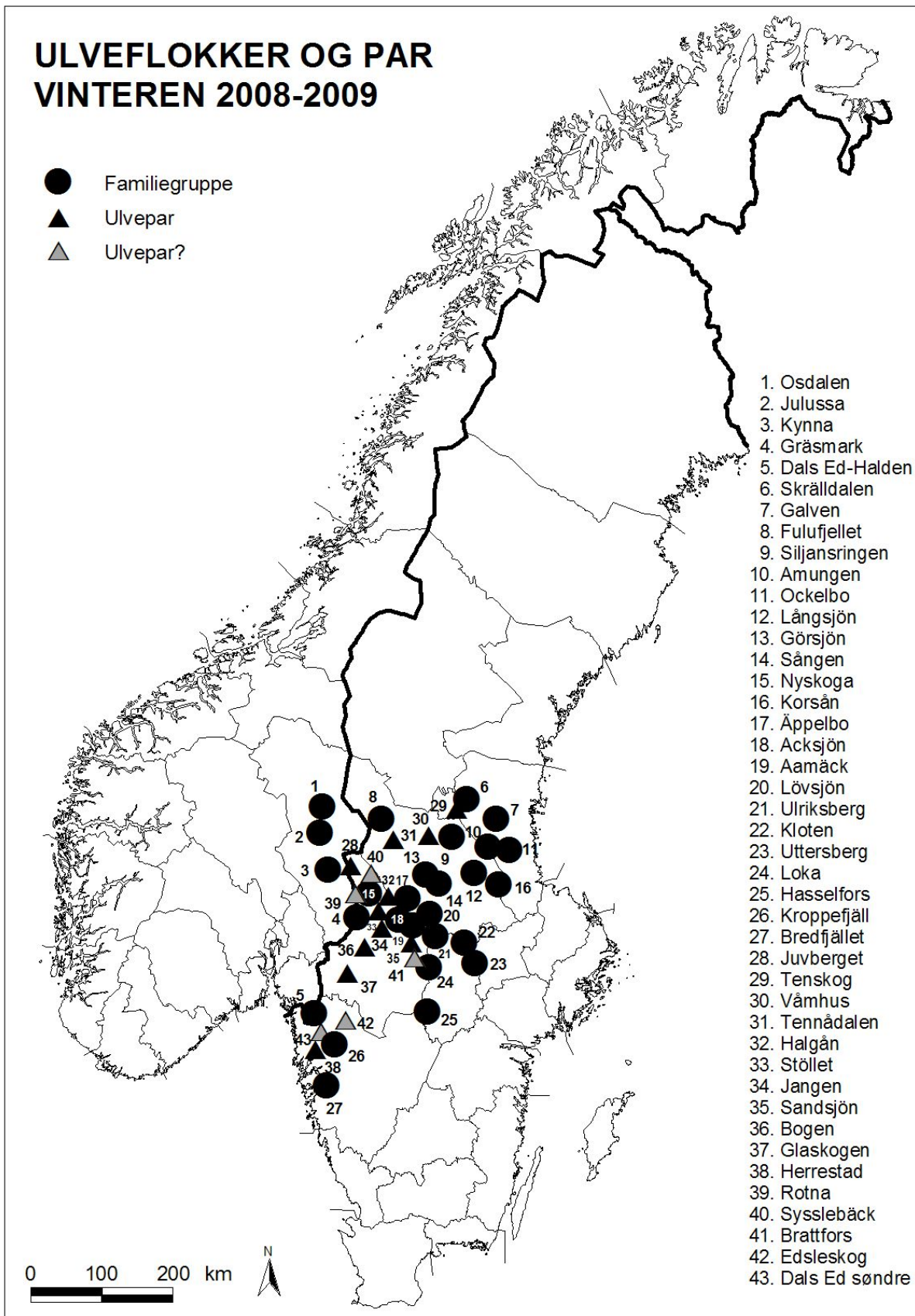
Viltskadecenter
Grimsö forskningsstation
S-730 91 Ridderhyttan
Sverige

Tlf: (+46) 23 168 11
eller: (+46) 581 69 73 06 :
eller: (+46) 70 258 94 05
ake.aronson@nvb.slu.se

Linn Svensson

Viltskadecenter
Grimsö forskningsstation
S-730 91 Ridderhyttan
Sverige

Tlf: (+46) 581 69 73 39
eller: (+46) 70 242 81 12
linn.svensson@nvb.slu.se

Figur 1. Utbredelsen av ulveflokker (familiegrupper), sikre ulvepar og mulige ulvepar i Norge og Sverige i oktober-februar, vinteren 2008-2009.